

Μάθε, παιδί μου, Ελληνικά...

Τώρα το καλοκαίρι που πολλοί γονείς βρίσκονται περισσότερο χρόνο με τα παιδιά τους, που θέλουν να τα απασχολήσουν με κάτι χρήσιμο και δημιουργικό διερωτώνται και ρωτούν τι θα έπρεπε να κάνουν. Ρωτούν ιδίως πώς μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά της σχολικής ηλικίας στη γλώσσα, να βελτιώσουν τις γνώσεις τους στα Ελληνικά. Η πείρα μου στον τομέα αυτόν ίσως φανεί χρήσιμη σε γονείς που έχουν τέτοιες ανησυχίες μέσα από μερικές πρακτικές υποδείξεις που προτείνω.

Μιλώντας για βελτίωση των γνώσεων της Ελληνικής για παιδιά που φοιτούν ακόμη στο σχολείο, στην πραγματικότητα αποσκοπούμε στους εξής στόχους: α) εμπλουτισμό του λεξιλογίου τους (επαφή με νέες λέξεις αλλά και με νέες σημασίες και νέες χρήσεις γνωστών ήδη λέξεων), β) εμπέδωση της γνώσης (που ήδη έχουν) των γραμματικών δομών και των συντακτικών λειτουργιών της γλώσσας από τη χρήση τους σε κείμενα, γ) εξοικείωση με την ορθή γραφή των λέξεων, δ) καλύτερη γνωριμία με τους τρόπους οργάνωσης και σύνθεσης κειμένων και ε) τόνωση του ενδιαφέροντός τους για τη γλώσσα. Η επίτευξη αυτών των στόχων - περισσότερο ή λιγότερο ανάλογα με το παιδί, αλλά αποδεδειγμένο ερευνητικά και μακροπρόθεσμα λειτουργικό - συνίσταται κυρίως σε μία και μόνη διαδικασία: στο να φέρουμε το παιδί σε επαφή με κείμενα· στο να διαβάσει το παιδί βιβλία.

Αμέσως γεννάται το ερώτημα τι είδους βιβλία πρέπει να διαβάσει. Πρώτα-πρώτα, εξωσχολικά βιβλία. Υπάρχει πληθώρα τέτοιων βιβλίων, με προσεγμένη χρήση της γλώσσας παράλληλα με ένα ενδιαφέρον περιεχόμενο για παιδιά διαφόρων ηλικιών. Βιβλία ελληνικά ή και μεταφρασμένα από άλλες γλώσσες σε καλές μεταφράσεις και καλά Ελληνικά. Τέτοια βιβλία ανταποκρίνονται και στους πέντε στόχους βελτίωσης της γλωσσικής συγκρότησης που θέσαμε πριν.

Το δεύτερο που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η επαφή των παιδιών με τον ημερήσιο και περιοδικό Τύπο· το διάβασμα εφημερίδων και περιοδικών. Η ζωντανή πραγματικότητα που καλείται να εκφράσει η γλώσσα περνάει αναγκαστικά μέσα από τα καθημερινά γεγονότα που περιγράφει ο Τύπος. Εδώ η έκφραση και η όλη επιλογή λέξεων και δομών (γραμματικών και συντακτικών) έχει μια παραστατικότητα που εντυπώνεται στη γλωσσική μνήμη. Η ποικιλία των κειμένων που περιέχονται σε μια εφημερίδα αφήνει στον αναγνώστη-μαθητή περιθώρια για ποικίλες επιλογές. Το ίδιο και τα περιοδικά.

Ό,τι διαβάζεις χωρίς το άγχος των εξετάσεων παίρνει άλλη μορφή και λειτουργεί διαφορετικά. Το απολαμβάνεις, γιατί είναι επιλογή σου να το διαβάσεις. Αξίζει να ενθαρρυνθεί ο μαθητής να διαβάσει διάφορα σχολικά βιβλία, που είτε τα διάβασε πρόχειρα και βιαστικά με το άγχος των εξετάσεων είτε ανήκουν σε επόμενες τάξεις. Τα βιβλία αυτά, γραμμένα για μαθητές, έχουν ιδιαίτερα προσεγμένη γλώσσα και η ανάγνωσή τους σε «ανύποπτο χρόνο» προσφέρει πολλά και στη γλώσσα, αφού είναι αρχή ότι η γλώσσα μαθαίνεται και προάγεται μέσα από όλα τα διδασκόμενα μαθήματα, όχι μόνο από τα βιβλία της γλώσσας. Μερικά δε αντικείμενα των θετικών ιδίως επιστημών (μαθηματικά, φυσική, βιολογία) με τον ορισμό και τη δέσμευση στην ακριβή έννοια των όρων διδάσκουν πολύ δημιουργικά τη γλώσσα. Έτσι, λοιπόν, το να διαβάσει ένας μαθητής ένα ή δύο βιβλία ιστορίας λ.χ. έχοντας συνολική εικόνα και την ιστορία θα αγαπήσει και θα κατανοήσει και τη γνώση της γλώσσας θα καλλιεργήσει σε εύρος και βάθος.

Γονέας που θα καταφέρει με διάφορες τεχνικές και κίνητρα (ακόμη και παίζοντας με τα παιδιά του γλωσσικά παιχνίδια ή δίνοντας διάφορες επιβραβεύσεις) να μάθει το παιδί του να ανοίγει, να ψάχνει και να εντυφεί σε λεξικά, θα έχει προσφέρει στο παιδί του ανυπολόγιστη γλωσσική βοήθεια - και απόλαυση. Γιατί δεν είναι μόνο η σημασία μιας λέξης την οποία θα βρει στο λεξικό. Θα βρει συγχρόνως και άλλες δυο-τρεις σημασίες που δεν γνωρίζει. Θα δει ένα παράδειγμα χρήσεως. Ίσως το τραβήξει η ετυμολογία μιας λέξης, με την έκπληξη που θα του προκαλέσει. Ίσως προσέξει έναν γραμματικό τύπο που δεν θυμάται καλά. Ίσως, ίσως... Είναι απρόβλεπτες και ποικίλες οι χρήσιμες γλωσσικές πληροφορίες που μπορούν να προσληφθούν από τον μαθητή-αναγνώστη ενός λεξικού και να τον βοηθήσουν στο γλωσσικό του αίσθημα. «Παίζοντας» με γονείς ή συμμαθητές για το πόσες σημασίες έχει αυτή ή εκείνη η λέξη ή πόσες (παγιωμένες) φράσεις χρησιμοποιούνται μ' αυτήν στη γλώσσα μας ή πόσες λέξεις συγγενεύουν μ' αυτήν (ομόρριζα) ή από πού προέρχεται η λέξη (ελληνική ή ξένη) και τι σήμαινε αρχικά κ.λπ. κ.λπ. θα δοθούν στο παιδί εναύσματα και για δικές του γλωσσικές αναζητήσεις που είναι η πιο δημιουργική σχέση με τη γλώσσα.

Τέλος, αν πείσεις το παιδί να αντιγράφει καθημερινώς μία, δύο, μακάρι και τρεις σελίδες τετραδίου από όποιο κείμενο θέλει (βιβλίο, εφημερίδα, περιοδικό), θα το εισαγάγεις χωρίς να το πολυκαταλάβει σε μια κιναισθητική εξοικείωση με την ορθογραφία των λέξεων που θα έλθει να ενισχύσει τις «οπτικές εικόνες» που έχει καταγράψει ασυναίσθητα το μυαλό του κατά την ανάγνωση των διαφόρων κειμένων.

Γενικότερα, η ανάγνωση και η επαφή του παιδιού με κείμενα οδηγεί σε ποικίλες εγγραφές στη γλωσσική του μνήμη (λέξεων, φράσεων, σημασιών, γραμματικοσυντακτικών δομών), την καλλιεργούν και την εμπλουτίζουν. Γι' αυτό πάντοτε ας ακούει από το στόμα μας συχνά τη φράση και την προτροπή «Μάθε, παιδί μου, Ελληνικά...». Για την ταυτότητα, την ποιότητα τής σκέψης του και την υπόστασή του μιλάμε στο παιδί όταν το ενθαρρύνουμε να μάθει καλύτερα τη μητρική του γλώσσα. Μην το ξεχνάμε.

Ο κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης είναι καθηγητής της Γλωσσολογίας, πρόεδρος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού, τ. πρόεδρος του Πανεπιστημίου Αθηνών.